

Bokrecension

Om glädjen i att vara amatörentomolog

Ovanstående rubrik är hämtad från titeln på en av Thure Palms sista uppsatser i Entomologisk Tidskrift. Den kunde lika gärna vara underrubriken på Göte Göranssons i år utkomna bok MINA INSEKTSVANDRINGAR. Något starkare vittnesbörd om entomologins kraft som glädjekälla har jag aldrig läst! När Göte Göransson för några år sedan kontaktade oss i Föreningen Sörmlandsentomologerna med förfrågan om tips och råd inför sitt arbete med en encyklopedi över alla Sveriges insekter kände jag svindel. Hela faunan! En mans verk! Illustrerad! Nu sitter jag här sedan sommaren 2001 med boken i mina händer, förundras, njuter och gläds.

På det svenska entomologmötet som vår förening arrangerade på Stensund vid Sörmlandskusten för några år sedan hade vi satsat på entomologin i konsten med ett stort galleri där ett flertal olika konstnärer ur vår egen medlemsskara ställde ut, och en av dem var Göte Göransson från Ludgo i östra Sörmland. För de flesta av de närvarande var nog detta den första kontakten med hans målningar och teckningar, och genom sin intensitet och starka närvarokänsla i det entomologiska ögonblicket stannade bilderna kvar på näthinnan länge. Nu finns de och många, många därtill i boken som ter sig som ett entomologiskt livsverk men som lär ha kommit till bara under de senaste åren. Göte Göransson hade som så många en insektsfascinerad barndom och ungdom, senare gav han ut en rad böcker över Sveriges historia där hans illustrationer var grunden, därefter hann entomologin ikapp honom igen (ack att det vore så för flera!) och resulterade bland annat i denna anmärkningsvärda bok.

Det finns en genre böcker som förenar en naturvetenskaplig kunnighet med högtstående litterära eller konstnärliga kvaliteter. Jag tänker förstås på Linné och som entomolog i allra högsta grad på Jean-Henri Fabre. De senaste åren har det hänt stora saker inom denna genre i Sverige med Bengt Ehnströms I roten på en gammal stubbe samt Markus Forslunds och Nils Forsheds Sveriges landskapsinsekter. Göte Göranssons Mina insektsvandringar kröner denna rad av nya böcker.

I texten framstår det personliga, det intima och det starkt engagerade med stor kraft. Närvaron där han ligger på magen på marken med ett Andrena-bi jobbande framför sig känner vi säkert alla igen, vi som är fångade av insekterna och inte bara tvärtom. Faktum är att den jag ser framför mig i Göte Göranssons skepnad i dessa absorberande studiesituationer är den största förebilden av alla, den store franske och skönlitterärt skrivande entomologen Jean-Henri Fabre. Triumfen i Göranssons berättelser är stor när han ser beteenden hos vägsteklar som Gottfrid Adlerz aldrig såg, till exempel hur stekeln Dolichurus med ett stadigt grepp om ena antennen på en skogskackerlacka leder den som en självgående följsam oxe till det grävda bohålet och slakten. Eller när han ser små svartmyror bära ut levande små svarta sorgmyggor ur sina bomynningar om våren, ett samband som inte ens Per Douwes kände till.

I amatörentomologens glädje blandas ju också ofta en bitter smak av att inte säkert veta, insektsvärlden är ju så stor. Göte Göransson väjer inte för detta, han vågar "inte veta" i både text och bilder, han vågar "tro" att det gäller den eller den arten. Detta prestigelösa och personliga förhållningssätt till ett stort ämne och en förunderlig natur imponerar. Det är inte många författare som vågar detta och ändå övertygar och har så mycket att lära ut.

Ordning för ordning arbetar han sig igenom liggande på magen i en grusbacke eller böjd över mikroskopet med penna och pensel i handen. Familj efter familj beskriver han i bild och ord.

Stekelkapitlet är lysande. Illustrationerna är utsökta och dominerar boken och är gjorda ur många olika infallsvinklar. Här finns förstås de klassiska rakt uppifrån sedda och perfekt preparerade djuren men med konstnärens och författarens detaljer och bildtexter, men dessutom stora målningar av djuren i farten i sin miljö, ofta i hisnande situationer. Det helt nya och banbrytande är alla de "nature morte" av döda, opererade, hopkrupna och tilltrasslade insekter som han vågat introducera i en bilderbok om insekter. Vi känner alla igen dem från våra kvarblivna fångster och dåliga samveten. Men det konstnärliga - och informativa! - resultatet är häpnadsväckande, vackert och fantastiskt. Stormhattshumlans mumie i profil visar en päls så levande att den känns i fingertopparna, och denna bild korresponderar så optimalt med Nils Forsheds landskapsbild av den flygande stormhattshumlan i Sveriges landskapsinsekter att jag drömmer om att ha dem båda som tavlor på väggen, sida vid sida.

Detta är en bok för etablerade entomologer att njuta av och lära sig av - samt för helt nya intresserade som vill få en inspirerande och pedagogisk bekantskap med insektvärlden och den fascination och glädje den kan åstadkomma. Det vore konstigt om inte en och annan läsare blir entomolog på kuppen. Självt hade jag C-B Gaunitz Utkik på insektfronten som barndomens lots in i det entomologiska livet; för nutidens generation borde det vara Göte Göranssons Mina insektsvandringar som gäller.

Ingemar Struwe

Göte Göransson
Mina insektsvandringar
Wahlström & Widstrand
Värnamo 2001
ISBN 91-46-17471-0

AKVARELL av PARASITSTEKEL utförd av konstnären Göte Göransson.

Akvarellen på sidan 3 föreställer parasitstekeln *Trypoxylon figulus* som Göte observerade en septemberdag 1998 när den blev störd av både myror och Rhyssa-steklar. Mera om *figulus*-stekeln står att läsa i Götes bok **Mina Insektsvandringar**.

Denna akvarell finns dock ej med i denna bok. Akvarellen är ej tidigare publicerad utan visas här för första gången! Göte har välvilligt tillåtit red. att publicera akvarellen.
(Bilden får ej kopieras utan medgivande från Sörmlandsentomologerna).